

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Štev. 24

Ptuj, 19. junija 1921

III. letnik

Za celoletno 300
za pol leta 150
za četrt leta 75
za 1 mesec 30
Posamezna številka 1 K.

Uredništvo in upravništvo je v
Ptuju, Slovenski trg 3 (v starem
rotovžu), prilličje, levo.
Rokopisi se ne vrnejo.

Politična morala.

F. Vajda.

Doživel sem nekaj neverjetnega. Oče nekega dijaka je v skrbeh za prospevanje svojega sina izrazil bojazen, da bi se moglo v gimnaziji postopati strankarsko. To se pravi, da bi profesorji bili krivični proti dijakom, katerih očetje pripadajo drugi politični stranki. Ta misel je tako gorostasna, da moram javno izpregovoriti o njej. Dejstvo, da se je sploh mogla poroditi ta misel in da se je izrekla brez zarudenja, je dokaz za to, kako zastrupljeno je naše politično ozračje. Kdor si je mogel izmisliti to misel, ta je zaslepljen strankar, pri katerem se moramo bati, da bi se tudi on v svojem poklicu mogel dati voditi svoji strankarski strasti. Kakršen je kdo sam, tako tudi misli o drugih. Kam pa pridemo, če ne bomo mogli zaupati železnici in pošti, davkarji in sodniji, ker so pri enem ali drugem uradu ljudje nasprotnega političnega prepričanja? Niti v sanjah mi kaj takega ni prišlo na misel! Naravnost nečuvno pa bi to bilo v šoli, to bi izpodkopalo vso bodočnost. Učitelj ni kakor uradnik, ki pri svojem pisalniku v uradu rešuje akte in se skriva za paragrafe, učitelj dela javno pred vsem razredom, ves razred je priča klasifikacije vsakega učenca. Mladina je silno občutljiva za krivico, ne samo za tisto, katero dotičnik sam trpi, ampak ravno tako ali še bolj za tisto, ki se godi tovarišu, četudi tovariš ni ravno prijatelj. Mladina je strogo nepristranska. Pred očmi tega nepristranskega sodnika se razvija vse delovanje učiteljstva. Učitelj, pri katerem bi učenci sumili ali slutili strankarstvo, je izgubljen in nemogoč, izgubil bi zaupanje in spoštovanje svojih učencev, brez katerega ni uspešnega vzgojnega dela.

Bil sem 9 let učitelj na vojaški šoli in sem imel učence vseh narodnosti bivše Avstro-Ogrske. V moji kvalifikaciji iz te službe stoji med drugim tudi označba „sehr gerecht.“ To kvalifikacijo sem dobil posredno od učencev. Vsak razred je imel svojega razrednega častnika, kateremu so gojenci potožili vse skrbi kakor svoji materi. Razrednik je torej od gojencev dobil sodbo o učiteljevi pravičnosti, to sodbo je povedal komandantu, ki je pisal naše kvalifikacije. Delo v šoli pred celim razredom je tako intenzivno in učitelja tako absorbira, da pozabi na vse svoje osebne in rodbinske skrbi, tembolj pa na politične razprtije.

Ko sem po prevratu prišel v Ptuj, sem smatral za svojo dolžnost proti državi, da se udeležim javnega dela. Storil sem to, ne da bi zanemarjal šolo, ne da bi šola kaj trpela pod tem. Točno izvrševanje stanovskih dolžnosti je prva državljanska dolžnost. To je bistvo vse politike: če bodo naši kmetje dobri kmetje, naši delavci pridni in zanesljivi, naši trgovci in obrtniki solidni, naši uradniki in učitelji vestni in točni, potem bo tudi naša politika dobra. Kdor pa zraven ali zaradi politike zanemari svoje stanovske dolžnosti, ta je slab politik, četudi doseže trenutne uspehe. To je moje prepričanje. Za-

to sem pred 12 leti odklonil kandidaturo v ljubljanski mestni zastop — bil bi gotovo izvoljen, kakor je bil izvoljen tisti, katerega so potem kandidirali namesto mene. Toda takrat sem bil še začetnik v šolski službi, hotel sem postati raje dober strokovnjak v svojem poklicu kakor pa dober politik in slab učitelj. Letos pa sem se zavedal, da lahko javno delujem brez zanemarjanja svojih stanovskih dolžnosti, kar sem tekom zadnjih 2½ let tudi že dokazal. Zato sem pri zadnjih volitvah kandidiral v mestni odbor na listi stranke, s katero simpatiziram od svoje mladosti. Kandidiral bi tudi na ne-strankarski listi, ako bi se politične stranke bile združile na skupno listo.

Politično prepričanje nima pri nas nič opraviti z uradnim poslovanjem, ki mora biti strogo nepristransko. Zato me je tako osupnila ta bojazen skrbnega očeta. Ne, tako se ne gremo politiko! Stariši, bodite brez skrbi: zaradi vaše politike nismo nikdar in ne bomo pritiskali vaših otrok v šoli; ravno gotovo pa je, da ne bomo prizanašali nevednim in nesposobnim iz ozirov na politične stranke ali iz strahu pred njimi!

Gospodarstvo.

Vinski trg.

Pretekli mesec so se vršila v Pragi posvetovanja češkoslovaških in jugoslovanskih vinskih interesentov, ki naj bi omogočila direktno vinsko trgovino med Češko in našo državo in odpomogla naši vinski trgovini iz težkega položaja, v katerem se ravnokar nahaja.

Konstatiralo se je, da so krizi jugoslovanske vinske trgovine v največji meri krive previsoke cene, ki ne morejo vzdržati konkurence na svetovnem trgu in ovirajo izvoz 1 milijona hektolitrov vina, ki reprezentira preostanek domače vinske produkcije. Slovaški vinarški nadzornik Jermač je grajal transportne težkoče pri izvozu vina iz Jugoslavije, pri katerem oškoduje dunajska posredovalna vinska trgovina tako kupca kakor prodajalca. Priznati pa ne smemo pri naštevovanju vzrokov dostikrat nerodne trgovinske politike naših beograjskih in zunanjih trgovinskih ekspertov in postopanje naših oblasti z inozemskimi kupci, ki ni vedno pospeševalo eksporta naših vin.

Pri vsem tem se moramo zavedati, da bomo vsled odpora zapadnih sil (Italije, Francije in Španije) težko dosegli pri kateri državi prednosti v uvozni carini in da moramo, če naj pride naše vinarstvo zopet do konkurenčne zmoglosti, znižati cene, izločiti posredno trgovino in v največji meri iti na roko domačim trgovcem. Upajmo, da bo imela praška konferenca mnogo uspehov v doglednem času. Poročila iz naših vinskih trgov soglašajo s tem, da cene padajo in da razlika med našimi cenami in onimi madžarskih vin, ki so naš glavni konkurent v Avstriji in na Češkem, ni več pomembna. Izvoza sicer še ni nobenega, vendar je to prvo znamenje boljših izgledov naše vinske trgovine.

V Avstriji pričakujejo letos dobro

vinsko letino, zaradi tega bi producenti radi prodali stare zaloge in ponujajo nižjeavstrijsko vino po 6500 do 7000 a. K za hl (kar znači po zadnjem kurzu 22. 1420 do 1540 jug. K za 100 litrov. Inozemska vina notirajo na Dunaju vstevši carino sledeče cene: madžarska bela vina za alkoholno stopinjo 850 do 950 a. K franko Dunaj, vina španskega izvora za alkoholno stopinjo so 100 do 200 K cenejša. Italijanska vina so se vsled izboljšanja lire precej podražila, zaradi tega je zadnji teden izostal skoro vsak dovoz na Dunaj. Francoska vina ne bi bila dražja od španskih, vendar je pri zadnjih dovoz via Genua cenejši.

Madžarska vlada je zopet ukinita izvozno takso, navzlic temu vlada stagnacija v izvozu še naprej. Cena 8 do 9 odstotnemu belemu vinu je 1400 do 1500 madž. kron za hl (= po zadnjem tečaju 798 do 855 jug. K za 100 l), 11 do 12-odstotna vina so vsled malih razpožljivih količin mnogo dražja.

Na Češkem se nahaja cela vinska trgovina v nervoznem stanju. Cene od čeških K 950 za hl navzgor (po tečaju od 2. junija 193 v jug. kronah 1833 za 100 l.) Pri kalkulaciji pa je treba računati poleg transportnih stroškov 300 č. K uvozne carine, ki se bo v prihodnjih dneh še povišala za 90 do 120 č. K.

Italijanska vinska trgovina počiva skoro popolnoma, vendar ima lepe izgleda za bližnjo bodočnost. Letina kaže prav dobro. V Trstu se razvija samo trgovina s španskimi vini. Cena vinom španske provenijence 13 do 14 lir za hektostopinjo.

Licencovanje bikov ptujskega okraja.

Dne 2. t. m. je bilo v Ptuju na sejmišču licencovanje bikov tega okraja. Prignani so morali biti vsi biki. Bilo jih je 88. Izmed njih je bilo 65 licencovanih, 23 pa zavrženih, ker niso primerni za plemenitev. Najboljši biki so dobili tudi nagrade in sicer 3 po 800 K, 6 po 600 K, 10 po 400 K in 10 po 300 K. Mnogim posestnikom so se podarile tudi vprežne nagrade, vsem pa visoke potnine. Nagrade in potnine se je razdelilo 21.939 K. Poverjeništvu za kmetijstvo je prispevalo 10.170 K, ostalo pa okrajni zastop.

Po premovanju je bilo poučno predavanje živinorejskega instruktora Martina Zupanca, ki je bil obenem tudi vladni zastopnik. Omenil je, da prignani biki niso bili najboljši, 23 se jih je moralo celo zavrniti od spuščanja. Priporočal je nato, naj bi se živinorejci poprijeli marijadvorske in muropoljske pasme, zamenjali torej šekasto pingavsko živino z belo in sivo. Opominjal je župne načelnike in namestnike, naj bi poučili ljudstvo o premovanju ter o nakupu plemenske živine. Nekteri zavedni kmetovalci so že itak mogli bliže spoznati sivo pleme na poučnem potovanju o binkošti v Slovenjem Gradcu in v Solčavi. Zlasti pa naj bi župni načelniki gledali in vplivali, da bi se ne pripuščali nelicencovani biki. Zakaj le od najboljših bikov in krav je pričakovati dobre, lepe živine.

Živinorejsko posvetovanje.

V Št. Jurju ob Ščavnici se je zbralo

22. maja t. l. okoli 60 odposlancev iz Slovenskih goric in Prekmurja, da se posvetujejo, kako se naj uredi in povzdigne naše živinarstvo. Glavno besedo je imel živinarski inštruktor Martin Zupanc. Ta je izčrpno poročal, kako se naj uredi splošni pogoji za prosopek živinarstva.

Pri razpravi o ustanovitvi bikorejskih in živinarskih zadrug so se čuli razni glasovi za ustanovitev in proti ustanavljanju. Zedinili so se naposled v tem, da se naj ustanovljajo take zadruge tam, kjer so dobri pogoji za to, zlasti tudi ljudje, voljni sodelovati. Sicer pa bodo morale skrbeti za povzdigo živinarstva občine same.

Dolga razprava se je razvila glede pasme, ki bi bila najboljše za te kraje. Zastopniki Prekmurja so povdarjali prednost simendolske pasme; njim so se pridružili tudi kmetovalci iz Murske doline. Zastopniki vseh drugih okrajev pa so povdarjali in se potegovali za marijedvorskno pleme. Sklep je bil ta: Prekmurci, ki meje na simendolsko pleme na Hrvaškem, in Pomurci naj goje simendolsko pasmo, vsi drugi okraji Slovenskih goric od Drave do murske doline pa naj goje marijedvorskno pleme, ker tukaj najboljše uspeva, četudi se križa s pingavskim plemenom, ki po križanju izgublja svojo šekasto barvo ter se popolnoma prebeli.

Glede pasme vobče se je povdarjalo, da naj velja enobarvna živina za eno pasmo, večbarvna (šekasta) živina za drugo pasmo, ker je težko po vseh različnih križanjih popolnoma določiti različne pasme, ki so svoje znake že izgubile, tako da bo po sedanjem križanju med marijedvorskno, pingavsko in muropoljsko pasmo nastala le enobarvna živina, ki pri nas dobro uspeva in daje mleko in meso ter služi tudi kot izvrstna vprežna živina. Ima torej vse prednosti, ki kmetovalcu najbolj služijo. Da ni mogoče pingavsko pleme naprej gojiti, je gotovo, ker primanjkuje sveže krvi, naenkrat izpodriniti sedanjo šekasto živino pa tudi ni mogoče. Zatorej je najboljše, da se upelja čistokrvna marijedvorskna živina, ki bo z našo sedanjo križano pasmo podala enobarvno, a vendar novo dobro pleme.

Dopisi.

Državna realna gimnazija v Ptuju. Vpisovanje v I. razred bo dne 29. junija in dne 11. septembra od 9. do 11. ure. Zadostuje tudi, ako ravnateljstvo do tega dne po pošti dobi zadnje šolsko izpričevalo in rojstni list. Sprejemni izpit dne 30. junija in dne 12. septembra pismeno od 8. do 10. ure, ustno pa popoldne po potrebi. Zahteva se: iz krščanskega nauka toliko znanja, kolikor se ga more pridobiti v prvih štirih letih ljudske šole. Izpita iz tega predmeta se lahko oprosti, kdor ima v izpričevalu „dobro“ ali „prav dobro.“ Iz slovenščine se zahteva spretnost v čitanju in pisanju, poznavanje pravopisnih pravil, temeljni nauki iz oblikoslovja, analiza prosto razširjenega stavka. Iz računstva: izvežbanost v štirih osnovnih računskih vrstah s celimi števili in uporaba na praktične naloge. Sprejemni izpiti v ostale razrede, ponavljalni in naknadni izpiti dne 12. in 13. septembra. Vpisovanje novih učencev dne 12. septembra od 10. do 11. ure v ravnateljski pisarni, vpisovanje ostalih učencev dne 13. septembra od 10. do 11. ure, vsak v svojem razredu. Ravnateljstvo.

Ptujski Sokol opozarja, da se vrši v nedeljo, 19. junija popoldne ob 16. uri na igrišču nastop dece, pa samo pri lepem vremenu.

Za Jugoslovansko Matico je nabrala učiteljica gdč. Marija Lukner pri svojih učenkah tretjega razreda okoliške ljudske šole v Ptuju 93 K 80 v. Nadalje so darovale v Mahoričevi gostilni v Ptuju gg. Mahorič, iz Novega mesta, Gaspari, posestnik Narodne kavarne v Mariboru in rečni mojster v Ptuju, Ljudevik Jira vsoto 82 K, za kar izreka vsem podružnica Jug. Matice v Ptuju najgorkejšo zahvalo.

Občni zbor in predavanje. Podporno društvo za dijake državne realne gimnazije v Ptuju ima svoj občni zbor v sredo dne 22. t. m. ob 17. uri (5. popoldne) v igralnici Dijaškega doma (vhod skoz gimnazijsko dvorišče.) Po obnem zboru predava gimn. ravn. F. Vajda o izbiri poklica, zlasti z ozirom na poklice, v katere lahko prestopajo dijaki iz posameznih gimnazijskih razredov. Dijaštvo, stariši in prijatelji mladine se vabijo k predavanju.

Ptuj. V nedeljo 5. t. m. se je vršilo v tukajšnjem Narodnem domu redno občno zborovanje splošne organizacije vojnih invalidov, vdov in sirot. Udeležba je bila nepričakovano dobra. Zborovanje ja otvoril tov. g. Senčar, gimn. sluga v Ptuju ob pol 10. uri predp. Po kratkem nagovoru poda besedo tajniku tov. g. Zadravcu, ki je poročal navzočim o svojem delovanju in da je kot tak prisiljen na podlagi društvenih pravil vse člane in članice izključiti iz članstva, ki so v zaostatku čez 6 mesecev, akoravno so se nato opozorili in opominjali in je izključil 158 članov in članic. Nato poroča tov. g. Vobner o stanju blagajne in da se bode ves denar, ki se nahaja v blagajni izven naloženega, razdelil za revne birmance, to je približno 3000 K. Po tem je bil zborovalec predstavljen delegat tov. Petrič iz Ljubljane, ki se je takoj oglašil, pozdravil vse navzoče ter zasigural zaupanje do tega poverjeništvu, kajti se je sam prepričal o vsem delovanju ter o dobrem stanju blagajne. Obnem je pozval vse člane in še nečlane, da se naj zavedajo svojega stališča, kajti uvedeli bodo, da le s slogom in močno organizacijo se doseže, kar se doseči želi. Niti eden od navzočih naj ne misli, da je naredba dež. vlade za Slovenijo, ur. l. št. 47 z dne 4. maja t. l. bila izdelana brez zastopnikov invalidskih organizacij v državi SHS in če ne bi bilo organizacij, se ne bi sploh nič dovolilo. Zato bodite složni, kajti le v slogu je moč! Na to se je prišlo k volitvi novega odbora. Izvoljeni so sledeči: za predsednika: Senčar Josip, gim. sluga; podpredsednik: Kidl Janko; tajnik: Zadravec Viktor; blagajnik: Vobner Josip; pregledniki: Tement Josip in Antonovič Ivan; Odborniki: Šel Janez, Tomanič Mihael, Emeršič Ignac, Kajzersberger Janez, Štegar Karol, Rižnar Ivan, Ivanuša Ivan; odbornice: Štebih Barbara, Svenšek Marija. Med slučajnostmi nič posebnega. Konec zborovanja ob pol 12. uri.

Pokojnine voj. invalidov, vdov in sirot nakazovanje dodatkov. Invalidski oddelek poverjeništvu za socialno skrbstvo deželne vlade naznanja, da je pričel z nakazovanjem dodatkov k pokojninam voj. invalidov, vdov in sirot v smislu člena 14 Uredbe (Uradni list 47 z dne 4. maja 1921.) Najprej pridejo na vrsto rodbine padlih, umrlih in pogrešanih vojakov in invalidi z družino, nato ostali samci. Delo se vrši s pomnoženim osobjem tudi izven uradnih ur, ker hoče invalidski oddelek končati nakazovanje v najkrajšem času. Ker je pa število vojnih oškodovancev ogromno, bodo mogli priti vsi na vrsto šele konca meseca julija t. l. Radi tega naj nikdo ne vpošilja pospešnic ali pritožb, ker bi s tem svoje stvari nikakor ne pospešil, temveč povzročil le zmedo in zakasnitev hitrega nakazovanja.

Kaj neso dandanes hiše? Hranilno in posojilno društvo v Ptuju ima nekoliko hiš v mestu. Te dni je izdalo tiskano poročilo o svojem poslovanju l. 1920. Kot hišni posestnik sem radovedno pogledal, kako se obrestujejo te hiše. Prva hiša, v kateri je železna trgovina A. Brenčiča in Konzumno društvo, je imela dohodkov 7799 K, izdatkov pa 7338, prebitek torej 461 K. In vendar je hiša primeroma nova, na prometnem kraju! Druga hiša je ona, v kateri sta trgovini Vošnjak in Peteršič; dohodki so bili 4976 K, izdatki pa 5384, torej primanjkljaja 408 K. Resnica je, ako mora hišni posestnik dati le kaj malega popraviti pri svoji hiši, mu letni dohodki ne zadoščajo več. Na obrestovanje v hišo založene glavniice posestnik sploh ne sme misliti. Potem pa naj kdo zida! Pri tej draginji bi moral vsak letno doplačati iz drugih dohod-

kov za dačo, popravila. Le sitnosti bi imel zastoj.

Skorba. Tukaj živi vročekrvnen politik, mlinar Alojz Kramberger. V svoji občini je hud klerikalec, kadar je v mestu, je celo naprednjak, včasih tudi socialni demokrat, to pa radi tega, ker mu da bodoči ptujski župan, pek Lozinšek svoje žito mleti. Svoje klerikalno politiko pa hoče svojim političnim nasprotnikom v glavo zabiti s samim podlim zmerjanjem kakor n. pr. „samostojni smrkovci“ in drugimi podobnimi priimki. Toda smola, vedno ne more te politike na tak način udejestvovati, kajti dne 5. t. m. jo je izkupil, tako da bo politiziranje za vedno opustil. Lotil se je popolnoma mirnega pristaša SKS na omenjeni način, za kar mu je tudi dal primerno plačilo in sicer par krepkih zaušnic in s tem je bilo konec politiziranja. Za izvršeno delo se pač dobi primerno plačilo. Opazovalec.

Politične vesti.

Iz ustavotvorne skupščine. Sprejeti so bili daljnji deli ustavnega načrta: del IV., ki govori o državnih oblastih; del V., ki govori o kraljih, njegovih pravicah in dolžnostih, njegovem nasledstvu in domu; del VI., ki govori o kraljevem namestništvu v izrednih slučajih; del VII., ki govori o narodni skupščini, o volitvah vanjo, o njenih pravicah in njenem delovanju; del IX., ki govori o sodni oblasti. Delo v skupščini bi radi pospešili. Zsto bodo dnevno po dve seji dopoldne in popoldne. Ustavni načrt naj bi se sprejel do 25. junija. Govori se, da bi vladar podpisano ustavo svečano proglasil na Vidov dan (28. junija) na Kosovem polju ob slavnostih, ki se imajo letos vršiti tamkaj.

Znižanje proračuna. Novi proračun je v glavnem že sestavljen. Bo pa še pregledan in znižan, kolikor mogoče, računa se, da od 8 milijard na 6 ali 5 milijard. Najbolj bo znižanje zadelo proračun vojnega in saobračajnega ministerstva.

Bolezen kralja Petra. Pred dobrim tednom je obolel kralj Peter na pljučnici. Za bolehnega in sivolasega vladarja (roj. 1844) bi bolezen postala lahko usodna. Zato se je tudi vrnil domov sin prestolonaslednik Aleksander, ki se je mudil baš v Londonu. Vendar se je kraljeva bolezen začela obračati na boljše. Ako ne nastanejo nove komplikacije, je upati, da kralj ozdravi.

Volitev županov v Ljubljani in Mariboru. V Ljubljani je izvoljen za župana Anton Pesek, izdajatelj Jugoslavije. Dobil je pri ožji volitvi 28 glasov, dr. Triller pa 19 glasov. Anton Pesek je pristaš narodno-socialne stranke. Zanj so glasovali razen narodnih socialcev še klerikalci, komunisti in socialni demokratje. Združile so se torej vse stranke, po svojih programih čisto nasprotni, proti relativno najmočnejši stranki slovenskih demokratov. Za podžupana je bil z enakim številom izvoljen socialni demokrat dr. Perič. Zato je pa v Mariboru bil izvoljen za župana socialni demokrat Viktor Grčar, za podžupana pa narodni socialist Ivan Roglič.

Prehodno stanje na Reki. Na Reko je poslala italijanska vlada posebnega komisarja, podamirala Foschinija ter mu poverila vojaško diktaturo. Ta se je zavezal, da napravi v 14 dneh brezpogojno mir in red na Reki, da bo mogla priti v mesto reška vlada, ki sedaj biva v Bakru.

Italijanski parlament je bil v nedeljo, 12. junija svečano odprt s prestolnim govorom. V njem je kralj pozdravljaj zlasti zastopnike novih pokrajin, ki bodo v italijanski narodni skupščini videli staro rimsko tradicijo, da je vsakdo svoboden. Kaka pa je ta italijanska svoboda, vidijo najboljše naši rojaki v Primorju, kjer so izročeni na milost in nemilost divjanju italijanskih fašistov. Ti so že tudi v italijanski zbornici povzročili pretep med poslanci in nekega neljubega komunističnega poslanca naravnost vrgli iz zbornice.